

Pentti Kaitera

**Gemensamma riktlinjer i de nordiska länderna för undersökning
över torv- och gyttjemarkernas sättning**

Nordisk Jordbruksforskning, 1957, s. 131–135

© Nordic Association of Agricultural Science (NJF)

Gemensamma riktlinjer i de nordiska länderna för undersökning över torv- och gyttjemarkernas sättning

AV PENTTI KAITERA

NJF:s kulturtekniska sektion valde i Köpenhamn år 1953 ett utskott för att lägga fram gemensamma riktlinjer i de nordiska länderna för undersökning över torv- och gyttjemarkernas sättning vid torrlägningsföretag. Utskottet hade den 18 och 19 oktober 1954 ett möte i Stockholm. Där var byråchefen MARTIN HÄGGLUND och agr. lic. SIGVARD ANDERSSON från Sverige, professor N. J. DAHL och civilingenjör B. S. ANDERSEN från Danmark, direktör AASULV LÖDDESÖL från Norge och professor PENTTI KAITERA från Finland.

Vid mötet konstaterades att det är viktigt, att man i varje land samlar ihop allt det material beträffande avvägningar över markytans sättning vid torrlägningsföretag, som står att uppbringa. Då markytans sättning är beroende av många olika faktorer, är det viktigt, att det material, som samlas i varje land, är i vissa hänseenden så pass homogent, att resultaten kan jämföras med varandra. Då sättningen pågår under årtionden skulle även fortgående observationer vara jämförliga så att man kunde använda hela material i framtidens undersökningar. Nedanstående förslag beträffande undersökningsprinciper lägges fram för godkännande av kulturtekniska sektionen vid kongressen i Stockholm 1956.

I. Följande olika undersökningsprinciper kan tänkas:

- a. Man följer jordytans sättning i bestämda linjeprofiler, som har markerats, inom några års tidsintervaller.
- b. Man följer jordytans sättning vid bestämda punkter, som har markerats med pålar.
- c. Man avväger markhöjden av bestämda parceller på samma sätt som i punkt a.
- d. Man avväger längdprofiler av bestämda avloppsdiken vid dikeskanter.
- e. Samtidigt med ovannämnda avvägningar följer man även sättningen av de olika jordlagren.
- f. Samtidigt med ovannämnda avvägningar tager man olika slags jordprov för laboratorieundersökningar.

Man kan kombinera alla dessa undersökningsprinciper till en och samma undersökning, där stammen bildas av i punkt a. nämnda princip. Vid några punkter av undersökningslinjen kan utföras sådana undersökningar, som nämnts i punkterna b och f. I noggrannare undersökningar kan även sådana undersökningar utföras, som har nämnts i punkt c. I sådana fall, där man utför de i punkt c nämnda undersökningarna, skulle även linjeundersökningar kunna utföras. Sådana undersökningar, som har nämnts i punkt d, kan där- emot rekommenderas endast i undantagsfall.

II. För dessa undersökningar bör tryckas ett gemensamt formulär (se formulär 1). Formuläret bör vara sådant, att samma formulär kan användas för varje linje eller parcell och för varje gång undersökning utföres.

I undersökningarna skulle ingå förutom ytavvägningar även iakttagelser av följande faktorer:

1. *Torvmarkstyp*. Man bestämmer bara huvudtyper och använder följande klassifikation.

Öppna torvmarker: *Sphagnum fuscum* mossar, övriga vitmossar, ris- mossar, starrkärr och brunmosskärr.

Skogstorvmarker: Tallmossar, granmyrar, björkmossar (eller kanske skogsmosstorvmarker och skogskärrtorvmarker).

Naturligtvis är det viktigt, att noggrannare klassifikation användes, om den, som utför undersökningen, kan göra detta, men eftersom det i de olika länderna användas olika klassifikationer, är det viktigt att följa samma huvudklassifikation.

Tuvornas areal och ungefärliga höjd bör även bestämmas.

I skogstorvmarker är det viktigt att bestämma trädens höjd och skogens täthet. Förutom medellängd skulle skogsbestånd i m³ per hektar uppskattas.

2. *Markens vattenhalt och torrlägningsförhållanden*. Särskilt när det är fråga om naturliga torvmarker och speciellt öppna sådana är det viktigt att bestämma, huru våta de äro. Man måste komma ihåg, att torvmarkens vatten- halt är beroende av nederbörd och årstid, men om man använder tillräckligt grov klassifikation, kan man nog få en tillräckligt tillförlitlig uppskattning. Man kan dela upp torvmarker i fem olika grupper beträffande blöthetsgra- den: mycket lös (flytande), lös (sjunkande), gungande, någorlunda fast och fast.

3. *Jordtyp*. Följande klassifikation kan användas för torvjordar: *Sphagnum fuscum* torv, övriga vitmosstorvtyper, rismosstorv, starrtorv, brunmosstorv, skogsmosstorv, skogskärrtorv.

I gyttjejordar användes följande klassifikation: lergyttja, gyttja och dy.

Formulär 1.

NJF:s kulturtekniska sektion

Undersökningar av sättningen i torv- och gyttemarker

Nr:

Land:

Ursprunglig torvmarkstyp:

Datum:

Kommun:

Torrläggningar utförts:

Undersökningen utförd av:

Torrläggningsområde:

Undersökningslinje:

Under- sök- nings- punkt, nr e. avstånd	Avvägnings- höjd m år					Torv- eller gytte- skiktets tjocklek cm år					Torr- lägg- nings- djup cm	Torv- marks- typ, od- lings- lingstid och -sätt, osv.	Markytans sättning i cm och %										Anmärk- ningar, torvskala, dikes- bredd, osv.	
														cm	%	cm	%	cm	%	cm	%	cm		%
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11			12	13	14	15	16	17	18	19	20			
1																								

N.J.F:s kulturtekniska sektion

Laboratorieundersökningar

$$\mathbb{N}^i$$

Sättningsundersökning nr:

Borrtyp:

Datum:

Datum för provtagningarna:

Provstorlek:

Utförd av:

Undersök- nings- punkt Djup	Torv- art H	Volymvikt		Volymvikt av torvsubstans		Speci- fic vikt	Ask- halt i % av torrs.	Ursprunglig vattenhalt		Porositet		Vikt- minsk- ning i %	Krypning		Kom- pressi- bilitet i %	Fält- kapa- citet i %	
		urspr. g/cm ³	luft- torr g/cm ³	urspr. g/cm ³	luft- torr g/cm ³			i vikt i % av torrs. %	i i % av volym torrs. %	i i % av volym torrs. %	i i % av volym %						
I	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18

4. *Torvens beskaffenhet.* Torvens beskaffenhet kan bestämmas enligt von Posts torvskala på 0,5–1,0 m:s höjdskillnader.

5. *Torvens eller gyttjans tjocklek.* Torvens eller gyttjans tjocklek bestämmas på 10 cm noggrannhet vid de punkter, där avvägningar har skett.

6. *Parcellellens användningssätt.* Vad beträffar användningssätt måste man iakttaga, om det är fråga om skogsmark, öppen torvmark, ängsmark eller åker. På åkrar är det viktigt att ta reda på, när röjningen har skett, hurudan torrläggningen har varit och huru ofta man plöjer och harvar åkern.

Man måste rita en karta över området och även profiler av undersökningslinjer. I linjeprofiler skulle avvägningarna inritas redan på fältet för omedelbar kontroll av uppkomna avvikelser från tidigare undersökningsresultat beträffande jordytans höjdläge eller torvskiktens djup.

Vad beträffar laboratorieundersökningar måste jordprov tagas så att man kan bestämma torvens eller gyttjans vattenhalt, organiska ämnen och mineralämnena samt lufthalten i naturliga förhållanden. Alltså man måste taga volymprov. För detta vore det viktigt att utveckla en metod för tagande av volymprov. Vid undersökningar i Finland har använts en ny jordborrtyp, som i de flesta fall har givit nöjaktiga resultat. I laboratorieundersökningarna skulle även bestämmas torvens eller gyttjans kompressibilitet genom pressning och krympning. Den senare bestämningen skulle utföras genom torkning (se formulär 2).

I fältundersökningar måste särskild uppmärksamhet fästas vid, att det i närheten av varje undersökningslinje bör finnas åtminstone två tillförlitliga fixpunkter, vilka äro lätta att finna. I varje land skulle ordnas ett arkiv, där avskrifter av i punkt II nämnda formulär för varje särskild undersökning arkiveras.

